

ОБ'ЄКТИВНІ СУБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА СВІТОГЛЯДНО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

at: <https://www.ratusha.if.ua/na-frankivshchyni-prozhyvaie-145> [in Ukrainian].

6. Prokopchuk, V. S. (2010). Shkilne kraieznavstvo: navchalnyi posibnyk [School local history: study guide]. Kyiv; Kamianets-Podilskyi. 240 p. [in Ukrainian].

7. Skulskyi, R. (1997). Mistse ta pryznachennia ukrainoznavstva, narodoznavstva, hutsulshchynoznavstva u navchalno-vykhovnomu protsesi shkoly [The place and purpose of Ukrainian studies, folk studies, and Hutsul studies in the educational process of the school]. *Hutsul school*. No. 1 (6). pp. 51–53. [in Ukrainian].

8. Slovnyk ukrainskoi movy (SUM–20) (2020). [Dictionary of the Ukrainian language (SUM-20)]. Available at: <https://slovyk.me/dict/newsum> [in Ukrainian].

9. Trefiak, Ya. (2002). *Metodyka kraieznavchoi roboty v natsionalnii shkoli* [Methodology of regional studies in the national school]. Ivano-Frankivsk. 110 p. [in Ukrainian].

10. Franko, I. Halytske kraieznavstvo [Galician local history]. *Collection of works in the 50s*. Vol. 46. Book. 2. pp. 116–150. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022

УДК 378.014.5:378.011.3-051

DOI:

Володимир Ковальчук, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОБ'ЄКТИВНІ СУБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА СВІТОГЛЯДНО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито становлення незалежної демократичної України, що супроводжується комплексною перебудовою всіх складових систем країни, зокрема її освіти. Однією з головних ланок реформи освіти в Україні є модернізація процесу підготовки педагогічних кадрів. Учитель, викладач завжди були провідними постатями в школі, закладі вищої освіти, такими вони залишаються і сьогодні.

Нині вища педагогічна школа України досить яскраво продемонструвала гнучкість і здатність до адаптації у нових історичних умовах. Водночас зберегла “виробництво” фахівців. Проте багато з них так і не працюють у сфері освіти. При цьому не можна не зважати на той факт, що більшість зберегся достатньо високий рівень підготовки педагогічних працівників, хоча за останні роки педагогічні заклади вищої освіти зазнали серйозних втрат: знизився рівень їх матеріально-технічного забезпечення, децю зменшився обсяг наукових досліджень з окремих напрямків, виникла незадовільна ситуація з підручниками і навчальними посібниками, постійно загострюється проблема представництва у вищій школі молодшої генерації науковців, знижується життєвий рівень викладачів і студентів, повільно реорганізовується система перепідготовки педагогів закладів вищої освіти. Тому проблема освітньої реформи і підготовки вчителів нової формації постає як актуальна проблема сучасної вищої школи.

Ключові слова: модернізація; інформаційні технології; глобалізація; професійна підготовка; майбутній вчитель.

Лит. 17.

Volodymyr Kovalchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the Fundamental Disciplines of Primary Education Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

OBJECTIVE AND SUBJECTIVE PREREQUISITES OF THE MODERNIZATION OF TEACHER'S PROFESSIONAL AND WORLDVIEW AND METHODOLOGICAL TRAINING

The article highlights the formation of an independent democratic Ukraine accompanied by a comprehensive restructuring of all component systems of the country, including education. One of the main links of the education reform in Ukraine is the modernization of the process of training of teaching staff. A teacher, lecturers have always been a leading figure in a school, a higher educational institution, and they remain so today.

Currently, the higher pedagogical school of Ukraine has quite vividly demonstrated its flexibility and ability to adapt to new historical conditions. At the same time, it preserved the “production” of specialists. However, many of them do not work in the field of education. At the same time, one cannot ignore the fact that a sufficiently high level of training of pedagogical workers has been preserved, although in recent years pedagogical institutions of higher education have suffered serious losses: the level of their material and technical support has decreased, the volume of scientific research in certain areas has decreased somewhat, there was an unsatisfactory situation with textbooks and teaching aids, the problem of representation in higher education of the young generation of scientists is constantly worsening, the living standard of teachers and students is decreasing, the system of retraining teachers

of higher education institutions is slowly being reorganized. Therefore, the problem of educational reform and training of teachers of the new formation appears as an urgent problem of modern higher education.

Keywords: *modernization; Information Technology; globalization; professional training; future teacher.*

Постановка проблеми. Одним із найвідчутніших соціальних наслідків стрімких техно-логічних змін, які особливо помітно проявили себе в останні десятиріччя ХХ ст., стала загальна криза системи освіти, що охопила сьогодні практично всі країни світового співтовариства, в тому числі й Україну. Сутність цієї кризи – аж ніяк не обмежується виключно фінансовою недостатністю самої цієї сфери (хоча важливість цієї проблеми теж не можна недооцінювати). Однак основне джерело кризи неадекватність змісту освіти, масштабів та рівня розвитку освітніх систем постіндустріальної спрямованості цивілізаційного розвитку.

Саме тому, очевидно, в останні роки в багатьох країнах проблемі освіти приділяють дедалі більше уваги: вона широко обговорюється не лише серед учених та педагогів, але й у сферах бізнесу, геополітики, національної безпеки. Освіта починає усвідомлюватися суспільством як найважливіший фактор не лише технологічного та соціально-економічного розвитку, а й як запорука виживання цивілізації, умова подолання глобальних екологічної та духовної криз.

Більшість дослідників цілком обґрунтовано вважають, що, оскільки чинна освітня практика не відповідає сучасним вимогам і не може забезпечити своєчасну й адекватну підготовку людей до майбутнього, яке стрімко наближається, необхідна її радикальна перебудова, стратегічно орієнтована на виклики ХХІ ст., тобто не просто на підвищення рівня освіченості людей, а на формування нового типу інтелекту, іншого образу та способу мислення, що був би пристосованим до швидкоплинних змін економічних, технологічних, соціальних та інформаційних реалій наволишнього світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основу дослідження складають положення і наукові узагальнення з питань реформування та модернізації вищої і професійної освіти в Україні (В. Андрущенко, А. Алексюк, В. Бондар, О. Мороз, М. Ярмаченко та ін.), теоретичні та методологічні основи системи професійної педагогічної освіти (І. Зязюн, Н. Ничкало, А. Капська, О. Савченко та ін), теорія педагогічних систем, дидактичні засади організації навчально-виховного процесу у середній та вищій школі (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондар, С. Гончаренко, В. Загвязинський, І. Зязюн, М. Євтух, Н. Кузьміна, І. Лернер, О. Мороз, І. Підласий, О. Савченко), Указ Президента України “Про основні напрями реформування

вищої освіти в Україні”, Закон України “Про вищу освіту”, Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ ст.), “Національна доктрина розвитку освіти України”.

Мета статті полягає у розкритті та теоретичному обґрунтуванні підходів до модернізації професійної і світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя, у їх взаємозв'язку з потребами суспільства у реформуванні середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Результати прогностичних досліджень підтверджують той факт, що у нинішньому столітті освіті доведеться стати безперервним процесом, котрий буде тривати протягом усього життя людини: адже лише вона зможе адаптуватися до технологічних інновацій як результату постійного вдосконалення не лише знарядь праці, але й самого її змісту; оволодівати новими знаннями і напрямами професійної діяльності.

У цьому контексті особливої актуальності набуває питання про зміну змісту педагогічної діяльності, про роль учителя в умовах школи ХХІ ст. [8].

На сьогодні серед фахівців у галузі освіти досить поширеною є думка, згідно з якою зміну напрямку розвитку освіти визначають такі чинники, які формуватимуть характеристики майбутнього: миттєвий усепланетний зв'язок, зникнення економічних бар'єрів, торгівля й наукові обміни через мережу Інтернет, нове суспільство послуг, зміна характеру праці, повніше використання можливостей людського розуму, триумф індивідуальності. Вказані явища формуватимуть нові потреби й можливості, але для повного їх задоволення і використання необхідна система інноваційних рішень.

З глобальним обсягом змін нерозривно пов'язаний бурхливий розвиток наук і “планетарної освіти”, що має виразний перспективний вимір. Крім пізнавальних функцій, освіта має не менш важливий аксіологічний аспект, оскільки майбутнє створюється на основі розмаїття народних, расових і релігійних засад як дуже складний і доволі хаотичний процес. Варто також підкреслити особливу актуальність не лише глобального бачення освіти, але й її орієнтації на майбутнє. “Якщо традиційно освіта орієнтувалася, як зазначає Ю. Беднарек, на перехід “було маємо зараз”, то надважливим стало мислення про те, “що буде”, а також “що може бути”. Отже, необхідною є підготовка дітей, молоді й дорослих

до подолання негативних явищ та відвернення загроз. У цьому контексті нового значення набуває аналіз змін у змісті навчання й виховання” [2].

Складний характер навчання і виховання виявляє себе у багатьох аспектах. Відбувається розширення пропозиції і можливостей засобів інформації, що стимулює розвиток та вдосконалення теоретичних концепцій багатовимірної і мультимедійного навчання, переходу від психологічної парадигми людини реактивної до особи активної, яка перетворює дійсність та інформацію про неї. Донедавна у стосунках і навчанні люди спиралися на символічно-рисункову репрезентацію.

Сучасні засоби інформації глибоко змінюють характер комунікації на всіх рівнях від міжособистісного до масового. Вони не лише швид-ко формують цілісну систему, посилюючи і доповнюючи один одного, але й радикально змінюють рух і перетворення інформації.

Технічні вдосконалення мають фундаментальний вплив на зміни освітньої філософії і дидактики. Насамперед це стосується технології навчання, враховуючи не лише трансляцію знань, але й формування системи цінностей. Поширення електронних засобів, передусім візуальних, впливає на зміну поведінки і ментальності представників нових поколінь, що дає змогу піднятися над рівнем мови і семантики, які забезпечували об'єктивне мислення й розуміння світу, реалізацію безлічі процесів і явищ. Саме тому після початкової стадії захоплення та ейфорії новими засобами багато авторів указують на їх недоліки і попереджають про можливість небезпеки. Не можна допустити ізоляцію учня, порушення законів його мислення й діяльності. За будь-яких умов необхідно поважати і розвивати його особистість.

Нові інформаційні технології корисні не лише для акумуляції, перетворення і поширення інформації, але й для розвитку інтелекту, емоцій, формування цінностей. Сприймання передач мас-медіа завжди справляє вплив на людину, є фактором виховання і самовиховання. У них ми часто розшукуємо розповіді про людей, їхню поведінку та її мотиви. Можна навіть висловити таке припущення: що досконаліше вчитель буде володіти новітніми інформаційними технологіями, то вищим буде його авторитет серед учнів, а відтак і виховний вплив на них.

Нові тенденції, на нашу думку, варто аналізувати в кількох вимірах глобальному, локальному (регіональному) і шкільному. Перший завдяки згаданим новим засобам комунікації

охопив усю планету й постійно збільшує кількість учасників обмінів, підвищує плюралізм пропозицій і поглядів, полегшує доступ до банків даних, розширює аудиторію та індивідуалізує сприйняту інформацію, оскільки група людей чи одна особа отримують можливість розшукати її відповідно до власних пріоритетів та уподобань.

Так виникає альтернатива: чи нові засоби просто зруйнують стару систему поширення знань та їх трансляції з негативними наслідками для освіти, чи нададуть їй додаткового імпульсу й полегшать виконання завдань в умовах нового суспільства [5].

Локальний вимір може застосовуватися для аналізу процесів, що відбуваються в окремих регіонах світу або групах країн. Так, суспільна трансформація принесла країнам Центральної та Східної Європи знакову для демократії свободу слова, яка в умовах розвитку інформаційних технологій стає потужним фактором розвитку відкритого демократичного суспільства й ліквідації цивілізаційного відставання від більш розвинених держав. Супутникове телебачення, Інтернет та інші засоби є транскордонними інформаційно-виховними чинниками, які безпосередньо досягають споживачів інформації, розширюють горизонти пізнання.

У певних своїх рисах локальна тенденція є досить суперечливою. Наприклад, зміцнення групи фірм США, країн ЄС і Японії, підтриманих великими банками, привело до появи всепланетного “промислово-комунікаційного комплексу”, який в умовах слабкості національних виробників інформації не лише тимчасово монополізував світовий ринок, але й нав'язує певні зразки поведінки і норми споживання.

Такі ознаки глобалізації не можуть не впливати на діяльність систем навчання і виховання, породжуючи чергову альтернативу: чи варто і надалі спиратися переважно на апробовані традиційні методи і засоби, чи розшукувати щось нове, впроваджуючи інноваційні знахідки педагогіки і дидактики розвинених країн Заходу, де інформатизація системи освіти триває вже майже двадцять років. Вибір непростий і може здійснюватися лише з урахуванням національного чи регіонального історичного і культурного контекстів.

Останній шкільний вимір тісно пов'язаний із потребами і характеристиками конкретних закладів освіти різного рівня, специфікою їх функцій і діяльності, доступом до нових джерел знань та інформації. На цьому рівні варто насамперед визначитися з принциповою можливістю підвищення ефективності навчання і

виховання молоді шляхом доцільної зміни та удосконалення дидактичного застосування найновіших мультимедійних засобів. Тут одразу постає кілька проблем, розв'язання яких не можна відкласти на віддалене майбутнє.

Перша з них пов'язана з унікальною суспільною роллю вчителя, традиційні й перевірені часом функції якого полягають у творчому перетворенні інформації й трансляції її молоді різноманітними засобами (семантичними, експресійними, діяльними та ін.) завдяки особистому впливу. Ініціація вихованців до самореалізації й саморозвитку відбувалася раніше шляхом використання методів природного характеру, тих, до яких пристосовані успадковані людиною генетичні програми. Поява ж надпотужного допоміжного засобу, глибина й ефективність впливу якого потенційно можуть конкурувати з впливом педагога, вимагатиме перегляду та переоцінки практично всього, що стосується навчання і виховання, цілей, змісту, методів, форм реалізації навчального процесу.

Однією з усталених тенденцій розвитку сучасної освіти є ускладнення професійної діяльності вчителя, розширення його функцій, перехід від транслявання переважно фактологічної інформації з незначною витратою часу на індивідуальне спілкування і виховання до посиленого виховного, психологічного та кореляційного впливу на учнів. Суперечливий вплив на професійну діяльність учителя мають загалом позитивний процес "усупільнення" школи, що найчастіше має форму появи опікунської ради, залучення до більшості аспектів роботи школи волонтерів і помічників із найближчого оточення школи, урізноманітнення заходів культурно-соціологічного типу. При цьому виявляється досить слабка орієнтація підготовки вчителя на перетворення його на вмілого організатора спільної діяльності педагогів, учнів і активної частини місцевої громади [14].

До всього цього треба додати й те, що вчитель стає учасником міжнародних обмінів, організовує чи бере участь в обмінах учнями з подібними школами в інших країнах. Очевидно, у цьому випадку до вже вказаних вимог і вмінь додається необхідність володіння іноземною мовою та принаймні базових знань про інші країни.

Зростає важливість надання системою освіти нових знань, умінь і навичок, що були неістотними в централізованих індустріальних соціумах. Наприклад, експерти з проблем освіти Ради Європи до цієї групи нових компетентностей включають: політичні, суспільні та громадянські. Необхідне формування навичок життя у

багатокультурному середовищі та інтенсифікованій взаємодії, вміння успішного самонавчання у нових умовах тощо. Отже, ультимативною вимогою стає вільне володіння всіма новітніми інформаційними засобами, критичне мислення і вміння діяти інноваційно.

Формування інформаційного суспільства швидко стає глобальним явищем (принаймні за впливом на світові події). Системи освіти мають враховувати, з одного боку, нові позитивні аспекти інформатизації та глобалізації, з іншого, мінімізувати їх негативні прояви і впливи. Перехід від індустріального суспільства, заснованого на масовому конвеєрному продукуванні гранично стандартизованих продуктів, до інформаційного, орієнтованого не лише на інтелектуалізацію людської діяльності, але й на її небачену індивідуалізацію, вже виявив себе у більшій частині розвинених країн тим, що їх економіки спираються на знання і масове використання високих технологій. Розвиток цих тенденцій створить групу нових вимог до системи освіти. Серед основних чинників, які здійснюють вплив на освіту, а відтак виступають передумовами модернізації світоглядно-методологічної та професійної підготовки майбутнього вчителя, можна відзначити такі:

- формування нової етики і норм поведінки та діяльності в інформаційно-глобальному світі, зміцнення усвідомлення особистої відповідальності за можливість продовження буття на планеті, використання безпечних для здоров'я технологій;

- формування у молоді інноваційної орієнтації з урахуванням необхідності подолання потенційно небезпечного розриву між двома сучасними цивілізаціями – науково-технічною і суспільно-гуманістичною;

- поглиблене вивчення причин, засад і тенденцій сучасного цивілізаційного поступу, прав і обов'язків громадянина демократичної держави; засвоєння навичок співжиття в об'єднаному глобалізованому світі з ліквідованими бар'єрами для вільного руху капіталів і кваліфікованої робочої сили;

- зміна змісту і методів підготовки вчителів, озброєння їх навичками майстерного використання найсучасніших засобів відтворення і перетворення навчальної інформації, що забезпечить оновлення дидактики, методики, а також усього комплексу психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів;

- загострення екологічної, демографічної, генетичної та інших глобальних криз, що загрожують не тільки прогресу людства, а й його існуванню;

- ментально-психологічні зміни у пріоритетах діяльності людини, й зокрема необхідність свідомого самообмеження людиною рівня своїх потреб і міри споживання, неприпустимість будь-яких антиекологічних учинків;

- поглиблення розриву між успадкованими (генетичним) програмами поведінки і вимогами життя у демократичних суспільствах. “Цю проблему можна вирішити, зазначає К. Корсак, лише вдосконаленням змісту первинної освіти та збільшенням її тривалості” [10]. Та цей шлях неминуче активізує іншу суперечність між моментом статевої зрілості й підвищеної сексуальності та початком повної соціальної дорослості, появою можливостей створити й утримувати сім'ю;

- перетворення освіти на показник “сили держави” й умову безпеки нації;

- формування відкритого світового ринку, де домінують ті країни, котрі перетворили освіту в національний пріоритет номер один;

- перехід до інформаційної стадії соціального розвитку з розвиненим демократичним устроєм, де формування в системі освіти автономних і розвинених особистостей стає нагальною необхідністю;

- підвищення суспільної ролі жіноцтва, а також перетворення конвенцій про права людини і захист дітей на наднаціональне зако-нодавство;

- чимраз більше відчутна втрата спроможності системою освіти загалом контролювати інформацію, яка надходить до молоді й формує її самосвідомість, що привело до безпрецедентної з точки зору історії переваги у знаннях і вміннях молоді над учителями (особливо гостро це відчувається в оволодінні інформаційними технологіями);

- істотне заміщення рухомими зображеннями та звуками необхідних для традиційного текстового навчання каналів інформації, що виявляється у відсутності серед молоді прагнення до чи-тання, оскільки це швидко її втомлює.

Розвиток глобального процесу інформатизації суспільства веде, як відомо, до формування не лише нового інформаційного середовища існування людей, але й нового, інформаційного стилю їх життя та професійної діяльності.

Сьогодні вже немає жодного сумніву стосовно того, що ХХІ ст. буде століттям інформації та наукових знань, а отже, й система освіти повинна буде розв'язувати принципово нову глобальну проблему, пов'язану з підготовкою мільйонів людей до життя та діяльності в цілком нових для них умовах інформаційного світу. Принципово нових підходів вимагатиме і проблема

інформатизації самої освіти не лише як стратегічно важливий напрям її розвитку, але й як фундаментальна наукова проблема.

Серед чинників, які сьогодні стримують розвиток та реформування освітньої галузі в Україні, привертають до себе увагу такі. По-перше, важливо мати на увазі, що освіта це, на думку В. Андрушенка, консервативна система [1].

Вона надто обережно сприймає нововведення і надто повільно перебудовується [10]. По-друге, незважаючи на наявність в Україні сильних педагогів і вчених, сучасної педагогічної теорії ще не створено, що зумовлює суто емпіричний характер уявлень про мету та засоби здійснення підготовки спеціаліста, світогляд та фаховий рівень якого був би адекватним сучасним реаліям.

Ще один чинник, що істотно впливає на вищу освіту, і який ми ще не повністю враховуємо, – процес глобалізації. Він загострює конкуренцію, зокрема і в сфері вищої освіти. Тому завдання постає так, що ми повинні готувати конкурентноспроможного фахівця з огляду не тільки на умови України, а й на світовий контекст, а звідси впливає чимало вимог, починаючи з обов'язкового знання іноземної мови. Далі динамізм зміни технологій, знань, інформації, що ми спостерігаємо в світі. Це потребує змін і в самому навчальному процесі. Ми не можемо тепер, навіть у найкращому університеті дати ту суму знань, навичок, умінь, які зможуть забезпечити ефективне функціонування спеціаліста протягом життя. І виникає проблема: потрібно, окрім надання певної суми знань і навичок, навчити студента навчатися, самостійно отримувати інформацію, використовувати її в повсякденній діяльності. Це теж потребує серйозних змін у навчальних планах і взагалі у навчальній діяльності.

Як відомо, практика ХХІ ст. відкривається насамперед інформаційними технологіями, комп'ютерними системами, лазерним зв'язком, біотехнологіями й іншими новаціями. Світове лідерство, добробут, успіх і прогрес належать тим народам і культурам, які першими зорієнтувалися у цьому, забезпечили підготовку фахівців, спроможних це нове освоїти і впровадити в практику. Тож, якщо ми хочемо йти в ногу з часом, бути “розумними й багатими”, маємо віддати належне школі й закладу вищої освіти: з одного боку, забезпечити їм солідну державну підтримку, з іншого, переорієнтувати зміст навчання з простого запам'ятовування матеріалу на виховання здатності до самонавчання, особливо в царині дисциплін, які визначають науковий і технічний прогрес цивілізації.

Висновки. Йдеться, таким чином, про фундаменталізацію освіти як основну вимогу ново-го століття. Як уже зазначалося, в змісті освіти є багато дріб'язкового матеріалу, який відволікає від головного, а то й просто дублюється. Більше того, шалене зростання обсягу знань робить проблематичною модель “розвитку навздогін”, до якої підштовхує нас ситуація. А відтак маємо вийти за ці межі й стати на шлях фундаменталізації освіти. В Україні поки що не створено інтегрованої, фундаментальної наукової картини світу, на основі якої можна було б розгорнути цей процес. Натомість пропонується картина світу, зіткана із “безлічі наукових образів, усічена, така, в якій не знаходиться місця ані сумнівам, ані чутливості, зрештою природній здатності людини зачаровуватися, дивуватися небуденному та незвичному. А хіба могло бути інакше? Адже знання, які пропонує людині освіта, перебувають за межами критики. Людина має їх просто приймати без будь-яких сумнівів та попередніх застережень. Отож не доводиться дивуватися, що випускники часто-густо духовно не сконцентровані, тобто однобоко розвинуті й не до кінця здатні відчувати всю повноту радощів життя” [17]. Саме в цьому витоки сьогоденної кризи нашої духовності, тобто загрузання у технократизм, незнання, вкоріненість у людських взаєминах цинізму, поверховості, агресивності та безлічі того, що ніяк не узгоджується із мораллю. Вихована в душі технократизму та декларованої свободи, людина на практиці виявляється здатною демонструвати в основному свою несвободу: інертність, соціальну апатію, жорстокість, глухоту до чужих негараздів. Натомість основна маса наших співвітчизників уміють уважно слухати та коритися, бути “фактором” і “суспільним чинником”, вчуватися у голоси кумирів, яких залюбки, за великі гроші, модулюють та розкручують політичні технологи. Школа і заклад вищої освіти продовжують готувати людину досить вузького світобачення, обмеженого стратегічного техніко-технологічного та гуманітарного мислення й творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Вийти за межі моделі “розвитку навздогін”. *Віче*. 2001. № 10. С.83.
2. Беднарк Ю. Освіта: інформаційні тенденції сьогодні й завтра. *Рідна школа*. 2002. № 5. С.19.
3. Бех В.П. Генезис соціального організму країни. Запоріжжя: Просвіта, 2000. 288 с.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. Полтава: Полтавський вісник, 1994. Т.1. 192 с.
5. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки

та психології вищої школи в Україні. Київ: ІНТЕЛ, 1995. 166 с.

6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
7. Данилова Г.С. Учитель як суб'єкт морально-духовного виховання школярів. Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах. *Збірн. наук. праць*. Київ: пед. думка, 2000. Кн. 2. С. 275–280.
8. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 416 с.
9. Зязюн І.А. Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву. Київ: Вища школа, 1976. 174 с.
10. Корсак К. Освіта в Україні й світові стандарти. *Світло*. 2000. № 3. С.26–29.
11. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). Київ: Грамота, 2003. 216 с.
12. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. Москва: Прогресс, 1990. 366 с.
13. Пащенко Д. Динамізм освітньої ідеології України. *Шлях освіти*. 2000. № 2. С. 2–5.
14. Перспективні освітні технології: *Науково-методичний посібник* / за ред. Г.С.Сазоненко. Київ: Гопак, 2000. 560 с.
15. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Абрис, 1997. 416 с.
16. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. Київ: ІЗМН, 1997. 232 с.
17. Терещенко Ю. Світ обертається довкола творців нових цінностей. Освіта як екзистенційний пріоритет України. *Віче*. 2001. № 6. С.112.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. (2001). Vyity za mezhi modeli “rozvytku navzdohin” [Go beyond the “catch-up development” model]. *Viche*. No. 10. p.83. [in Ukrainian].
2. Bednarek, Yu. (2002). Osvita: informatsiini tendentsii sohodni y zavtra [Education: information trends today and tomorrow]. *Native school*. No. 5. p.19. [in Ukrainian].
3. Bekh, V.P. (2000). Henezys sotsialnoho orhanizmu krainy [The genesis of the country's social organism]. *Zaporizhzhia*, 288 p. [in Ukrainian].
4. Vashchenko, H. (1994). Vykhovnyi ideal: Pidruchnyk dlia pedahohiv, vykhovnykiv, molodi i batkiv [Educational ideal: Textbook for teachers, educators, youth and parents]. *Poltava*, Vol.1. 192 p. [in Ukrainian].
5. Haluzynskyi, V.M. & Yevtukh, M.B. (1995). Osnovy pedahohiky ta psykholohii vyshchoi shkoly v Ukraini [Basics of pedagogy and psychology of higher education in Ukraine Ukrainian pedagogical dictionary]. *Kyiv*, 1995. 166 p. [in Ukrainian].
6. Honcharenko, S.U. (1997). Ukrainyskiy pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. *Kyiv*, 376 p. [in Ukrainian].
7. Danylova, H.S. (2000). Uchytel yak subiekt moralno-dukhnovnoho vykhovannia shkolariv [The teacher as a subject of moral and spiritual education of schoolchildren]. *Moral and spiritual development of personality in modern*

**СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКО-ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
УНІВЕРСИТЕТАМИ УКРАЇНИ**

conditions. *Collection of science works*. Kyiv, Book. 2. pp. 275–280. [in Ukrainian].

8. Zhuravskiy, B.C. (2003). Vyshcha osvita yak faktor derzhavotvorennia i kultury v Ukraini [Higher education as a factor of state formation and culture in Ukraine]. Kyiv, 416 p. [in Ukrainian].

9. Ziaziun, I.A. (1976). Estetychnyi dosvid osoby. Formuvannia i sfery vyjavu [Aesthetic experience of the person. Formation and spheres of expression]. Kyiv, 174 p. [in Ukrainian].

10. Korsak, K. (2000). Osvita v Ukraini y svitovi standarty [Education in Ukraine and world standards]. *Light*. No. 3. pp.26–29. [in Ukrainian].

11. Kremen, V.H. (2003). Osvita i nauka Ukrainy: shliakhy modernizatsii (Fakty, rozdumy, perspektyvy) [Education and science of Ukraine: ways of modernization (Facts, reflections, perspectives)]. Kyiv, 216 p. [in Ukrainian].

12. Mamardashvyly, M. (1990). Kak ya ponimayu

filosofiyu [How I understand philosophy]. Moscow, 366 p.

13. Pashchenko, D. (2000). Dynamizm osvitoi ideolohii Ukrainy [Dynamism of educational ideology of Ukraine]. *The way of education*. No. 2. pp. 2–5. [in Ukrainian].

14. Perspektivni osviti tekhnolohii (2000). [Promising educational technologies]. *Scientific and methodological manual*. (Ed.). H.S.Sazonenko. Kyiv, 560 p. [in Ukrainian].

15. Savchenko, O.Ia. (1997). Dydaktyka pochatkovoї shkoly: pidruchnyk dlia studentiv pedahohichnykh fakultetiv [Primary school didactics: a textbook for students of pedagogical faculties]. Kyiv, 416 p. [in Ukrainian].

16. Stelmakhovych, M.H. (1997). Ukrainaska narodna pedahohika [Ukrainian folk pedagogy]. Kyiv, 232 p. [in Ukrainian].

17. Tereshchenko, Yu. (2001). Svit obertaietsia dovkola tvortsiv novykh tsinnosti. Osvita yak ekzystentsiinyi priorytet Ukrainy [The world revolves around the creators of new values. Education as an existential priority of Ukraine]. *Viche*. No. 6. p.112. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.05.2022

УДК 351:378

DOI:

**Олександра Бородієнко, доктор педагогічних наук,
провідний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України**

**СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКО-ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
УНІВЕРСИТЕТАМИ УКРАЇНИ**

У статті здійснено аналіз вітчизняного досвіду впровадження публічно-громадського управління університетами в контексті забезпечення ефективності освітньої діяльності. Представлено результати опитування науково-педагогічних працівників університетів щодо сучасного стану та проблем розвитку досліджуваного феномену в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення країни. Проаналізовано причини недостатнього рівня впровадження громадсько-публічного управління в університетах України. Обґрунтовано сучасні тенденції щодо розбудови публічно-громадського управління університетами.

Ключові слова: ефективність освітньої діяльності; публічно-громадське управління університетом; публічно-приватне партнерство; управлінська спроможність.

Рис. 2. Літ. 15.

**Oleksandra Borodiyenko, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Leading Research Fellow of the Quality Assurance in Higher Education Department,
Institute of Higher Education of the NAPS of Ukraine**

**THE CURRENT STATE OF THE DEVELOPMENT OF PUBLIC AND PRIVATE-BASED
UNIVERSITY GOVERNANCE IN UKRAINE**

The article analyzes the domestic experience of implementing public and private-based university governance in the context of ensuring the effectiveness of educational activities. The results of a survey of scientific and pedagogical staff of universities regarding the current state and problems of the development of the studied phenomenon in the war conditions and post-war reconstruction of the country are presented. The reasons for the insufficient level of implementation of public and private-based university governance are analyzed. Modern trends in the development of public and private-based university governance have been revealed.

Modern trends in the development of public and private-based university governance in the context of ensuring the effectiveness of educational activities have been identified: introduction of new and improvement of existing mechanisms of public and private-based university governance; expanding the areas of cooperation between universities and stakeholders in the process of implementing public and private-based university governance;